

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
Wydział Radia i Telewizji
im. Krzysztofa Kieślowskiego

Recenzja dorobku artystycznego, twórczego i dydaktycznego
Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka
w związku z procedurą czynności w przewodzie doktorskim w dziedzinie
sztuk teatralnych, przeprowadzaną przez Radę Wydziału Aktorskiego
Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie

I.

Ocena dorobku twórczego, artystycznego i dydaktycznego kandydata

Jesteśmy przyzwyczajeni do takich „fachowych” recenzji, które wyłącznie w szczegółowy sposób opisują dokonania twórcze kandydata. Co wynika z tak sformatowanych krótkowzrocznych, skupionych na detalach recenzji? Widzimy szczegół a nie dostrzegamy istoty i ducha myślenia kandydata. Intuicja podpowiada, że nie tędy droga. Żądanie oglądu całości dorobku wymaga jednak sformułowania tej niewidzialnej przestrzeni, którą powołuje kandydat do *życia na scenie i życia ekranowego*. Spróbujmy więc spojrzeć z oddali na dokonania Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka, może to *niewidoczne, zakryte*, ale najważniejsze w Jego twórczości, odsłoni swoją tajemnicę.

Pan mgr Krzysztof Majchrzak w 1974 roku uzyskał dyplom magistra sztuki na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Po ukończeniu studiów, w latach 1974-1975, był zatrudniony w Teatrze Narodowym w Warszawie, od 1975 roku do 1991 w Teatrze Powszechnym w Warszawie a w latach 1991-2013 w Teatrze Studio w Warszawie. Od 2007 roku do chwili obecnej jest zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. W 2014 roku zostaje laureatem Nagrody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Srebrny Medal „Zasłużony kulturze – GLORIA ARTIS” a w 2016 został odznaczony **ZŁOTYM KRZYŻEM ZASŁUGI** za osiągnięcia artystyczne i zasługi dla kultury polskiej.

Dorobek twórczy i artystyczny Pan mgr Krzysztofa Majchrzaka jest niezwykle bogaty (w dokumentacji przewodu doktorskiego wykazano ponad 90 filmów fabularnych i ponad 40 sztuk teatralnych – pełny wykaz w dokumentacji wniosku kandydata). W dorobku twórczym kandydata należy również wymienić najważniejsze nagrody: „ZŁOTY GLAN” – nagroda przyznawana twórcom niezależnym na 21 Forum Kina Europejskiego, „ZŁOTY SZCZENIAK” – nominacja w kategorii: najlepsza pierwszoplanowa rola męska – film pt. „Las, 4 rano”, „ORZEŁ – POLSKA NAGRODA FILMOWA” – nominacja w kategorii: pierwszoplanowa rola męska, „ZŁOTA KACZKA” – nagroda miesięcznika „Film” dla najlepszego aktora w roku 1998, NAGRODA FPFF GDYNIA” – za film pt. „Historia kina w Popielawach” - nagroda za główną rolę męską, NAGRODA im. ZBYSZKA CYBULSKIEGO – dla młodego aktora.

Jaki głębszy sens jest ukryty w twórczych działaniach kandydata? Wszystko w twórczości Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka jest dziwne, zagadkowe, tajemnicze, absurdalne (prof. Bauman powiedziałby, że to taki sam absurd jak wiatr, który nie wieje, czy rzeka, co nie płynie!). To są wyłącznie pytania. Zdziwienie odbiorcy potrzebuje ciszy, żadna myśl nie może zmać tej chwili. Potrzeba tylko milczenia. Te i podobne spostrzeżenia zaczynają układać się w jakiś magiczny i tajemniczy ciąg, który przechodzi od tego, co zewnętrzne i widzialne, do tego, co wewnętrzne, niewidzialne, zakryte, ale intuicyjnie przeczucwalne. Dorobek twórczy i artystyczny kandydata podsuwa rozmaite inspiracje dla myślenia intuicyjnego, opartego przede wszystkim na grze symboli, metafor, znaków. To magiczna chwila, która wyrwa odbiorcę ze świata własnych myśli, odkrywa osobliwy moment intensyfikacji percepcji, który stawia odbiorcę poza subiektywnym doświadczeniem, odsłaniając prześwit istoty ducha twórczego kandydata: *ofensywę kreatywności*, a nie tylko pospolitego *współzawodnictwa*. Powyższa refleksja oceniająca źródło dokonań artystycznych Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka nie jest zasadą, jedną myślą, żadną ostrą granicą ponieważ nie ma ostrych granic – takie jest życie i fenomen tworzenia.

Dorobek dydaktyczny Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka to wieloletnie doświadczenie pracy ze studentami. Jako wykładowca na Wydziale Aktorskim w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie prowadzi wykłady i warsztaty (na kierunku aktorstwo: Warsztat mistrzowski, Sceny dialogowe prozą, Sceny dialogowe wierszem, Interpretacja piosenki, Praca nad rolą, Warsztat dyplomowy a na kierunku aktorstwo teatru muzycznego: Elementarne zadania aktorskie, Sceny dialogowe muzyczne), które kształtują świadomość studentów w niestandardowych rozwiązaniach warsztatowych w realizacji dzieł teatralnych. Efekty pracy absolwentów świadczą również o wysokich kwalifikacjach dydaktycznych i zawodowych Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka, który w swoim programie nauczania uwzględnia paradygmat dydaktyki w obszarze sztuki: *wyzwolić* a nie *znievolić* - czyli rozwija między innymi: krytyczne myślenie, wyobraźnię, oryginalność, autentyczność, solidność, anarchię myślenia artystycznego wreszcie zgodę na osobiste ryzyko. Należy podkreślić, że takie podejście w procesie dydaktycznym, w obszarze sztuki, kształtuje postawy nonkonformistyczne i prowokuje do działań transgresyjnych.

II.

Ocena rozprawy doktorskiej

(krytyczna charakterystyka)

Co nowego i oryginalnego wnosi do dziedziny sztuk teatralnych rozprawa doktorska Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka pt. „Obecność *fenomenu stawania się* jako warunek głębokiego porozumienia Aktora z Widzem”?

To praca unikatowa; starannie i rzetelnie podejmująca próbę analizy procesów twórczych w doświadczeniu aktorskiego warsztatu, wyróżniająca kryteria kształtowania indywidualnego ducha twórczego i jednocześnie podkreślająca spójność merytorycznych i estetycznych fundamentów tworzenia dzieła teatralnego. Gdzie więc poszukiwać przestrzeni „władania” aktora? Jak obiektywnie ocenić jego wkład twórczy? Jakie przyjąć kryteria oceny? Gdzie przebiega właściwa granica tej oceny?

Pan mgr Krzysztof Majchrzak jako aktor i doświadczony dydaktyk, chce nam pokazać inny świat, który ukrywa się za złądą pospolitej codzienności. Inny świat, który pozwoli uciec od odpowiedzialności za ten, w którym żyjemy. Nie, oczywiście, że nie. Nie ma innego świata! Samo pojęcie innego świata kryjącego się za tym, o którym możemy coś wiedzieć jest nonsensem. Nie chodzi o wiedzę o innym świecie. Niczego nie da się poza nim zobaczyć! O co więc chodzi? Chodzi o poszerzenie wiedzy o „tym” świecie, o poznanie, opisanie i dodanie do niego jeszcze jednej, dotąd nieznannej, zakrytej strony.

Na stronie 230 rozprawy autor napisał: *...Kiedy, więc, spojrzymy na to wszystko razem i z osobna – poczujemy jak do głosu dochodzi intuicyjna Pieśń Serca, a nie Skrzeczenie Rozumu, że zyskujemy Wgląd, którego Piękno porównywałem już ze spojrzeniem Nieba spokojnie patrzącego na przepływające pod nim chmury albo Strumienia – patrzącego na przepływającą nad nim wodę.*

O co chodzi? Co chce powiedzieć autor tych słów? *Są i takie chwile, kiedy artysta poszukuje wieczystej harmonii – owocu „dygotu metafizycznego”. To nie jest ziemskie uczucie, tylko...niebiańskie a przeciętny człowiek nie jest w stanie wzbudzić tego rodzaju uczucia. Jest to przeżycie jasne i bezsprzeczne. Jakby nagle artysta zrozumiał całą tajemnicę tworzenia i niespodziewanie mówi: „tak to prawda”. To nie jest chwilowe wzruszenie artysty a tylko radość. Najważniejsze jest to, że wszystko jest tak dotkliwie wyraźne i takie radosne. Jeśli ten stan szczególnego dygotu metafizycznego trwałby dłużej, to duch musiałby zamilknąć. Tak właśnie gorliwy artysta przeżywa twórcze chwile i odda za nie swoje życie, gdyż zawsze były i zawsze są tego warte.*

Rozprawa doktorska Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka jest także poważną refleksją nad ludzkim byciem, które otwarte jest na nieznanne, przeniknięte tajemnicą, daje się pojąć tylko we wzajemnym związku. Jednocześnie jest to próba pokazania, że wysiłek tworzenia, sztuki, wysiłek zebrania różnorodności własnego życia w jakąś jedność jest nieuchronnie daremny; odsyła do niemożności scalenia, do próżności tego wysiłku, ale poszukując nadziei, mówi że jest szansa, która przekracza wszystko, co możemy o sobie wiedzieć – tą szansą jest twórczość, otwarta na... miłość? Na wieczność?

Dorobek twórczy i artystyczny Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka jest niezwykle bogaty. To jest przede wszystkim owoc temperamentu twórczego. Bez względu na to, jaki temperament miałby artysta, tworząc zawsze stara się o nim zapomnieć. Temperamentu nie uważa się na ogół za wyjaśnienie, dlatego artysta twierdzi, że wizja jego świata wynika wyłącznie z racji subiektywnych. A jednak to właśnie temperament twórczy ma wpływ na artystę znacznie większy niż przesłanki czysto subiektywne. To właśnie temperament tak, a nie inaczej każe interpretować rzeczywistość niż *trzeźwy* obraz świata. W kwestiach abstrakcyjnych rozeznanie własnego temperamentu twórczego przychodzi z trudem. Niejeden łatwo się wyzbywa i ulega modzie, albo przejmuje go od mocniejszych indywidualności. Jedna tylko rzecz liczyła się zawsze w sztuce: artysta powinien rozumieć świat, postrzegać go jasno na swój indywidualny sposób i nie powinien zadowalać się żadnym innym sposobem postrzegania rzeczywistości. Mamy więc powód, aby przypuszczać, że owo głęboko zakorzenione w temperamentie twórczym widzenie świata Pana

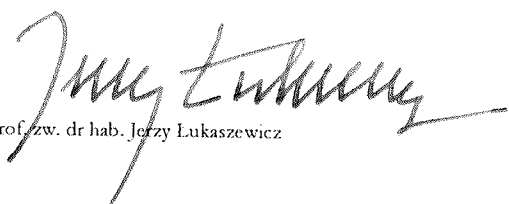
mgr Krzysztofa Majchrzaka jest indywidualnym, oryginalnym warunkiem Jego twórczości. (Rozprawa doktorska nie ma poprawnie sformatowanej strony tytułowej, nie zawiera spisu treści, posumowania i jednoznacznie wyróżnionego dzieła będącego podstawą procedury przewodu doktorskiego. Nie ma również pełnej listy przypisów. Jednak powyższe braki formalne nie wpływają znacząco na meritum przedstawionej rozprawy doktorskiej)

W tej recenzji istoty *myślenia artystycznego* Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka dotarliśmy do punktu, w którym zdaje się ona dobiegać końca. Ów koniec wyznacza także granice rozważań, w którym próbowaliśmy się zbliżyć do obszaru myśli oraz istoty tworzenia kandydata. Czy była to próba udana i w jakim stopniu spełniła zadanie postawione na początku recenzji, należy nie tylko do Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka. Kwestią otwartą pozostaje możliwość podjęcia rozwijania tej refleksji, nawet jeśli nie chcemy postrzegać kandydata jako partnera dialogu o sztuce, to jednak w swoich dziełach stawia On fundamentalne pytania i nie można ich nie uwzględnić, jeśli chce się naprawdę zapytywać o istotę *myślenia sztuki* (Heidegger). Jest też możliwe, że refleksje recenzenta nie są dla kogoś fundamentalnymi. W takim wypadku pozostaje szansa, że głębia i bogactwo *myślenia artystycznego* Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka, nie pozostawią go wobec niej obojętnym ponieważ: „*Wiatr zmienia kierunek, budzi szaleńców!*”.

I jeszcze jedna uwaga. Powyższa refleksja oceniająca źródło dokonań artystycznych Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka nie jest zasadą, jedną myślą, żadną ostrą granicą, ponieważ nie ma ostrych granic – takie jest życie i fenomen tworzenia. W żadnej najsłuszniejszej sprawie nie warto popadać w fundamentalizm. Oceny nieugięte, twarde, nie podlegające korekcie, to przeważnie oceny niezbyt mądre. Mądre oceny nigdy nie są absolutne, bo w życiu nie zdarzają się nigdy sytuacje, w których nic się nie liczy oprócz jednej rzeczy. Tym bardziej nie ma jednoznaczności w tajemnicy świata sztuki. Tak ma być! Tak musi być! I tak jest dobrze.

KONKLUZJA

Rozprawa doktorska Pana mgr Krzysztofa Majchrzaka stanowi opis dzieła i prezentuje oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego. Kandydat posiada umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną oraz opanowaniem warsztatu pojęciowego, który znajduje zastosowanie w opisie i analizie zjawisk twórczych w dziedzinie sztuk teatralnych. Również dorobek twórczy i artystyczny, rozprawa doktorska oraz dzieło spełniają warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (wraz z późniejszymi zmianami). Niniejszym popieram wniosek Rady Wydziału Aktorskiego Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie o nadanie Panu mgr Krzysztofowi Majchrzakowi stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk teatralnych.

prof. zw. dr hab. Jerzy Łukasiewicz

Warszawa, 13. 06. 2018